

Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

Хіміко-біологічний факультет

Кафедра анатомії і фізіології людини та тварин

Назва освітнього компонента <i>Обов'язковий/вибірковий</i>	Модуль 2. Безпека життєдіяльності Обов'язковий
Ступінь освіти Бакалавр/магістр/доктор філософії	Бакалавр
Рік викладання/ Семестр/ Курс (рік навчання)	2024-2025/ VIII семестр / 4 курс
Викладач	Юсупова О.В.
Профайл викладача	http://hb.mdpu.org.ua/kafedra-anatomiyi-i-fizyologiyi-lyudyny-i-tvaryn/sklad-kafedry-anatomiyi-i-fizyologiyi-lyudyny-ta-tvaryn/yusupova-olga-volodymyrivna/
Контактний тел.	0977388236
E-mail:	olkayusupova@rambler.ru
Сторінка освітнього компонента на сайті центру освітніх дистанційних технологій МДПУ ім. Б. Хмельницького	http://www.dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=5180
Консультації	<i>Очні консультації:</i> щосереди, згідно графіку роботи кафедри анатомії і фізіології людини та тварин. <i>Онлайн-консультації:</i> через систему ЦОДТ МДПУ імені Б. Хмельницького

1. АНОТАЦІЯ

Вивчення дисципліни «Безпека життєдіяльності» полягає у набутті студентом компетенцій, знань, умінь і навичок для здійснення професійної діяльності за спеціальністю з урахуванням ризику виникнення техногенних аварій й природних небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на об'єктах господарювання, а також формування у студентів відповідальності за особисту та колективну безпеку.

Програма навчальної дисципліни складається з одного змістових модулю.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Мета дисципліни полягає у набутті знань, умінь і навичок для здійснення професійної діяльності за спеціальністю з урахуванням ризику виникнення техногенних аварій й природних небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на об'єктах господарювання, а також формування у студентів відповідальності за особисту та колективну безпеку.

Завдання дисципліни передбачає опанування знаннями, вміннями та навичками вирішувати професійні завдання з обов'язковим урахуванням галузевих вимог щодо забезпечення безпеки персоналу та захисту населення в небезпечних та надзвичайних ситуаціях і формування мотивації щодо посилення особистої відповідальності за забезпечення гарантованого рівня безпеки функціонування об'єктів галузі, матеріальних та культурних цінностей в межах науково-обґрунтованих критеріїв прийнятного ризику.

3. ПЕРЕЛІК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ, ЯКІ НАБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС ОПАНУВАННЯ ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

ІК. Здатність розв'язувати складні задачі і практичні проблеми у галузі філологічної освіти, що передбачає застосування певних теорій та методів мовознавчої та літературознавчої, а також педагогічної наук і

характеризується комплексністю та невизначеністю умов організації навчально-виховного процесу в основній (базовій) середній школі.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 2. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів), цінувати різноманіття та мультикультурність; діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК 3. Здатність свідомо визначати цілі власного професійного й особистісного розвитку, організовувати власну діяльність, критично її оцінювати й аналізувати, працювати автономно та в команді.

ЗК 5. Здатність застосовувати набуті знання та вміння в практичних ситуаціях, прогнозувати, проектувати та моделювати освітній процес, зрозуміло і недвозначно доносити власні висновки до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.

ЗК 6. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями; здатність до навчання впродовж життя.

ЗК 10. Здатність організувати освітній процес на засадах педагогічного партнерства з урахуванням можливостей для створення сприятливих психологічних умов для здоров'я, безпеки і соціальної інтеграції осіб, що навчаються.

Фахові компетентності (ФК):

ФК12. Відповідальність за забезпечення охорони життя і здоров'я учнів у навчально-виховному процесі та позаурочній діяльності.

4. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

ПРН 8 - знати сучасні підходи до організації та здійснення освітнього процесу згідно з вимогами педагогіки, психології, вікової фізіології й валеології, екології;

ПРН 6 - володіти правовими та етичними нормами, які регулюють відносини між людьми у шкільних колективах;

ПРН 12 – виявляти готовність до охорони життя й здоров'я учнів в освітньому процесі та позаурочній діяльності.

5. ОБСЯГ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

Галузь знань (шифр і назва)	Спеціальність (шифр і назва)	Рік підготовки	Семестр	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота ГОД
01 Освіта	014.01 Середня освіта (Українська мова і література)	4	8	8	8	29

6. ПОЛІТИКА

Система вимог та правил поведінки здобувачів вищої освіти на заняттях:

- **Обов'язкова присутність на заняттях та активність здобувачів вищої освіти під час занять;**
- **недопустимість пропусків та запізнень на заняття;**
- **неприпустимість користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття без дозволу викладача;**
- **на заняттях дотримуватись правил роботи у групі, шанобливо ставитись до поглядів один одного;**
- **дотримання здобувачами вищої освіти політики доброчесності під час виконання самостійної або індивідуальної роботи;**
- **у разі наявності плагіату в будь-яких видах робіт здобувача вищої освіти він отримує незадовільну оцінку і повинен повторно виконати завдання, які передбачені у силабусі.**

7. СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА
7.1 СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (ЗАГАЛЬНА)

Кількість годин	Тема	Форма діяльності (заняття, кількість годин)	Література	Завдання	Вага оцінки	Термін виконання
БЛОК 1. Безпека життєдіяльності						
	Тема 1. Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності, таксономія небезпек. Ризик, як кількісна оцінка небезпек. Надзвичайна ситуація	Лекція (2 год.) Самостійна робота (8 год.)	1-7			впродовж першого періодичного контролю
	Тема 2. Природні загрози, характер їхніх проявів та дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки	Лекція (2 год.) Самостійна робота (8 год.)	1-7			впродовж першого періодичного контролю
	Тема 3. Техногенні небезпеки та їхні наслідки. Пожежна безпека. Радіаційна безпека Хімічна безпека	Лекція (2 год.) Практичне заняття (2 год.) Самостійна робота (6 год.)	1-7			впродовж першого періодичного контролю
	Тема 4. Соціально-політичні небезпеки, їхні види та особливості. Соціальні та психологічні чинники ризику. Поведінкові реакції населення у НС.	Практичне заняття (2 год.) Самостійна робота (6 год.)	1-7			впродовж першого періодичного контролю
	Тема 5. Менеджмент безпеки, правове забезпечення та організаційно-функціональна структура захисту населення та АТО у НС	Практичне заняття (2 год.) Самостійна робота (5 год.)	1-7			впродовж першого періодичного контролю

7. 2 СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (ЛЕКЦІЙНИЙ БЛОК)

№ з/п	Назва теми лекції та питання, що вивчаються	Зміст лекції
1	Категорійно-понятійний апарат з БЖД, таксономія небезпек	<ol style="list-style-type: none"> 1. Мета і завдання курсу 2. Модель життєдіяльності людини 3. Безпека людини, суспільства, національна безпека 4. Основні реальні та потенційні загрози національній безпеці України, стабільності в суспільстві на сучасному етапі (Закон України «Про національну безпеку України») 5. Системний підхід у безпеці життєдіяльності 6. Небезпека. Таксономія, ідентифікація та квантифікація небезпек 7. Надзвичайна ситуація 8. Класифікація НС за причинами походження, територіального поширення і обсягів заподіяних або очікуваних збитків 9. Об'єкти підвищеної небезпеки
2	Природні загрози та характер їхніх проявів і дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки	<ol style="list-style-type: none"> 1. Небезпечні геологічні процеси. Вражаючі фактори, характер їхніх проявів та дії 2. Небезпечні гідрологічні процеси і явища. Вражаючі фактори, що ними формуються, характер їхніх проявів та наслідки 3. Пожежі у природних екосистемах. Вражаючі фактори, характер їхніх проявів та наслідки
3	Техногенні небезпеки та їхні наслідки	<ol style="list-style-type: none"> 1. Техногенні небезпеки 2. Класифікація, номенклатура і одиниці виміру вражаючих факторів фізичної та хімічної дії джерел техногенних небезпек 3. Промислові аварії, катастрофи та їхні наслідки. Рівні виробничих аварій в залежності від їхнього масштабу 4. Небезпечні події на транспорті та аварії на транспортних комунікаціях

4	Соціально-політичні небезпеки, їхні види та характеристики. Соціальні та психологічні фактори ризику. Поведінкові реакції населення у НС	<ol style="list-style-type: none"> 1. Соціально-політичні конфлікти з використанням звичайної зброї та засобів масового ураження 2. Тероризм. Види тероризму 3. Сучасні інформаційні технології та БЖД людини. Особливості впливу інформаційного чинника на здоров'я людини та безпеку суспільства 4. Демографічна та медична ситуація в Україні як складові соціальних факторів, що впливають на життя та здоров'я людини 5. Корупція і криміналізація суспільства 6. Маніпуляція свідомістю 7. Розрив у рівні забезпечення життя між різними прошарками населення
---	--	--

7.3 СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ)

№ з/п	Назва теми	Зміст заняття. Форми контролю
1	Тема: Біологічні небезпеки (медико-біологічні).	<ol style="list-style-type: none"> 1. Різновиди медико-біологічних небезпек і заходи, які можуть зменшити прояви їх дії (за аналітичним оглядом стану техногенної та природної безпеки в Україні у частині «Загрози медико-біологічного характеру та заходи щодо зменшення їх негативних наслідків» Державної служби України з надзвичайних ситуацій 2. Перелік медико-біологічних надзвичайних ситуацій. Номенклатура параметрів уражальних чинників біологічної дії. 3. Медичний, біологічний і психологічний захист, забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення. 4. Дії з надання домедичної допомоги не медичними працівниками постраждалим відповідно до порядку, затвердженому наказом Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження порядків

		надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах». Усне опитування
2	Тема: Радіаційна небезпека.	1. Джерела радіації та одиниці її вимірювання. 2. Класифікація радіаційних аварій за характером дії і масштабами. 3. Механізм дії іонізуючих випромінювань на тканини організму. Ознаки радіаційного ураження. 4. Режими захисту населення. Доповідь
3	Тема: Соціальні та психологічні фактори ризику. Психологічна надійність людини та її роль у забезпеченні безпеки.	1. Види поведінки людини та її психічна діяльність: психічні процеси, стани, властивості, їх роль у підвищенні безпеки життєдіяльності 2. Поняття про психоемоційні напруження (стрес). Етапи розвитку стресу. Види напруження 3. Психотипи за реакцією людей на небезпеку 4. Натовп. Поводження в натовпі. Тестовий контроль
4	Менеджмент безпеки, правове забезпечення та організаційно-функціональна структура захисту населення та АТО у НС.	1. Правові норми, що регламентують організаційну структуру органів управління безпекою та захистом у НС. 2. Структурно-функціональна схема державного управління безпекою та захистом у НС в Україні з урахуванням правового статусу і повноважень органів влади. 3. Превентивні та ситуаційні норми. Компенсаційні та регламентні норми. 4. Зонування території за можливою дією вражаючих факторів НС. 5. Загальні функції управління пов'язанні з прогнозуванням, плануванням, регулюванням, координацією і контролем. Тестовий контроль

7.4 СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ)

№ з/п	Теми	Перелік питань що винесені на самостійне вивчення
1	Категорійно-понятійний	1. Аксиоми безпеки життєдіяльності

	апарат з БЖД, таксономія небезпек	(конспектування) 2. Види небезпек: мікро- та макро-біологічна, вибухопожежна, гідродинамічна, пожежна, радіаційна, фізична, хімічна, екологічна (конспектування)
2	Природні загрози та характер їхніх проявів і дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки	1. Негативний вплив на життєдіяльність людей та функціонування об'єктів економіки в умовах проявів вражаючих факторів небезпечних метеорологічних явищ: сильного вітру, урагану, смерчу, шквалу, зливи, сильної спеки, морозу, снігопаду, граду, ожеледі (конспектування)
3	Техногенні небезпеки та їхні наслідки	1. Небезпечні події на транспорті та аварії на транспортних комунікаціях 2. Транспортування небезпечних речовин, маркування небезпечних вантажів (конспектування) 3. Гідродинамічні об'єкти і їхнє призначення. Причини виникнення гідродинамічних небезпек (аварій) (конспектування)
4	Соціально-політичні небезпеки, їхні види та характеристики. Соціальні та психологічні фактори ризику. Поведінкові реакції населення у НС	1. Глобальні проблеми людства: глобальна біосферна криза, екологічна криза, ресурсна криза, мирне співіснування, припинення гонки озброєння та відвернення ядерної війни, охорона навколишнього природного середовища, паливно-енергетична, сировинна, продовольча, демографічна, інформаційна, ліквідація небезпечних хвороб (конспектування) 2. Шкідливі звички, соціальні хвороби та їхня профілактика (конспектування) 3. Алкоголізм та наркоманія (конспектування) 4. Зростання злочинності як фактор небезпеки. Види злочинних посягань на людину (конспектування)
5	Менеджмент безпеки, правове забезпечення та організаційно-функціональна структура захисту	1. Регламентація режимів запобігання і ліквідації НС (конспектування) 2. Ризик виникнення надзвичайних ситуацій у Запорізькій області (конспектування)

населення та адміністративно-територіальних одиниць у надзвичайній ситуації	6. Дезактивуєючи, дегазуючи та дезінфікуючи розчини (конспектування)
---	--

8. МЕТОДИ ТА ФОРМИ КОНТРОЛЮ

Методи, які будуть використані для оцінювання результатів навчання:

- усний;
- письмовий (перший періодичний контроль);
- тестовий контроль;
- практична перевірка під час практичних занять;
- контроль виконання завдань самостійної роботи (реферати, есе, презентації, творчі проекти тощо).

Періодичний контроль складається з однієї контрольної роботи. Контрольна робота включає розгорнуті відповіді на десять відкритих питань.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДНО ДО ВИДІВ КОНТРОЛЮ

Контроль за видами діяльності здобувачів вищої освіти здійснюється шляхом поточного оцінювання знань (під час семінарських занять), контролю виконання завдань самостійної роботи (есе, презентації, творчі проекти), періодичного контролю періодична контрольна робота. За результатами суми двох періодичних модулів виставляється підсумкова оцінка за національною, 100-бальною шкалами і ECTS.

Загальна система оцінювання курсу

За семестр з курсу дисципліни проводяться два періодичні контролі (ПКР), результати яких є складником результатів контрольних точок першої (КТ1) і другої (КТ2). Результати контрольної точки (КТ) є сумою поточного (ПК) і періодичного контролю (ПКР): $КТ = ПК + ПКР$. Максимальна кількість балів за контрольну точку (КТ) складає 50 балів. Максимальна кількість балів за періодичний контроль (ПКР) становить 60 % від максимальної кількості балів за контрольну точку (КТ), тобто 30 балів. А

40 % балів, тобто решта балів контрольної точки, є бали за поточний контроль, а саме 20 балів. Результати поточного контролю обчислюються як середньозважена оцінок ($X_{\text{ср}}$) за діяльність здобувача на практичних (семінарських) заняттях, що входять в число певної контрольної точки. Для трансферу середньозваженої оцінки ($X_{\text{ср}}$) в бали, що входять до 40 % балів контрольної точки (КТ), треба скористатися формулою: $\text{ПК} = (X_{\text{ср}}) * 20 / 5$.

Таким чином, якщо за поточний контроль (ПК) видів діяльності здобувача на всіх заняттях $X_{\text{ср}} = 4.1$ бали, які були до періодичного контролю (ПКР), то їх перерахування на 20 балів здійснюється так: $\text{ПК} = 4.1 * 20 / 5 = 4.1 * 4 = 16.4 // 16$ (балів). За періодичний контроль (ПКР) отримано 30 балів. Тоді за контрольну точку (КТ) буде отримано $\text{КТ} = \text{ПК} + \text{ПКР} = 16 + 30 = 46$ (балів).

Здобувач вищої освіти має право на підвищення результату тільки одного періодичного контролю (ПКР) протягом двох тижнів після його складання у випадку отримання незадовільної оцінки.

Підсумковим контролем є залік.

Здобувач зобов'язаний відпрацювати всі пропущені семінарські заняття протягом двох тижнів. Невідпрацьовані заняття (невиконання навчального плану) є підставою для недопущення здобувача до підсумкового контролю.

Критерії оцінювання поточного контролю на практичних заняттях (усне, письмове опитування):

«5» – здобувач в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі розрахункові / тестові завдання. Здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.

«4» – здобувач достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість розрахункових / тестових завдань. Здобувач здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, у яких можуть бути окремі несуттєві помилки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.

«3» – здобувач в цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових розрахунків, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину розрахункових / тестових завдань. Має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.

«2» – здобувач не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових розрахунків, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності. Правильно вирішив окремі розрахункові / тестові завдання. Безсистемно відділяє випадкові ознаки вивченого; не вміє зробити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки.

Критерії оцінювання періодичного контролю

Контрольна робота включає розгорнуті відповіді на десять відкритих питань. Максимальна кількість балів – 30.

Розгорнуті відповіді на завдання оцінюються за 3-бальною шкалою.

3 бали: здобувач дає вичерпну відповідь на поставлене питання і виявляє глибокі ґрунтовні знання з певної теми. Спроможній мислити нестандартно, давати оригінальне тлумачення проблем, здатність самостійно інтерпретувати, узагальнювати, робити висновки на основі конкретного матеріалу.

2 бали: здобувач правильно і майже в достатньому обсязі дав відповідь на поставлене питання, що підтверджує його глибокі знання з предмета, показав розуміння теми, але ще не зовсім правильно може використати знання на практиці. Має незначні помилки у викладі матеріалу.

1 бал: здобувач недостатньо орієнтується в матеріалі, не завжди може самостійно проаналізувати запропонований матеріал; не дає вичерпної відповіді на контенті питання.

0 балів: відповідь відсутня.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Безпека життєдіяльності: підручник./ О.І. Запорожець О. І., Б.Д. Халмуродов, В.І. Применко та ін. К.: «Центр учбової літератури», 2013. 448 с.

2. Лапін В.М. Безпека життєдіяльності людини: навч. посіб./ В.М. Лапін. 8-ме вид, переробл. і доповн. К.: Знання, 2013. – 335 с.

3. Желібо Є. П., Заверуха Н. М., Зацарний В. В. Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів освіти України I-IV рівнів акредитації. – Львів: «Каравела», 2002. 328 с.

4. Яким Р.С. Безпека життєдіяльності. Навч. посіб. Львів: Видавництво «Бескид Біт», 2005. 304 с.

Допоміжна

5. Іванова І.В., Заплатинський В.М., Гвоздій С.П. Безпека життєдіяльності: навчально-контролюючі тести. – Київ: «Саміт-книга», 2005. 148 с.

6. Мохняк С.М., Дацько О.С., Козій О.І., Романів А.С., Петрук М.П., Скіра В.В., Васійчук В.О., Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник. Львів. Видавництво НУ «Львівська політехніка», 2009.- 264 с.

7. Халмурадов Б.Д. Безпека життєдіяльності. Перша допомога в надзвичайних ситуаціях: Навч.посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 138 с.

10. Internet-джерела

1. Офіційне інтернет-представництво Президента України
<http://www.president.gov.ua>

2. Верховна Рада України <http://rada.gov.ua>

3. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua>

4. Міністерство освіти і науки України <https://mon.gov.ua>

5. Міністерство екології та природних ресурсів України
<http://www.menr.gov.ua>

6. Державна служба України з надзвичайних ситуацій
<http://www.dsns.gov.ua>

7. Рада національної безпеки і оборони України www.rnbo.gov.ua

8. Постійне представництво України при ООН <https://ukraineun.org>

9. Північноатлантичний альянс (НАТО) <http://www.nato.int>